

Ekteskap og skilsmisse

Av Asbjørn Kvalbein

(Tale holdt i Misjonssalen søndag den 14. oktober 2012)

Er skilsmisse tillatt etter Guds ord? Hvordan skal vi forholde oss til skilte personer? Hvor viktig er egentlig ekteskapet?

Hør hva Jesus sa i Markusevangeliet, kapittel 10, vers 2 til 9: «Noen fariseere kom da til ham, og for å friste ham, spurte de: Har en mann lov til å skille seg fra sin kone? Han svarte og sa til dem: Hva har Moses foreskrevet dere? De sa: Moses tillot å skrive et skilsmissebrev og skille seg fra henne.

Men Jesus sa til dem: Fordi dere har så hardt et hjerte, skrev han dette budet for dere. Men fra skapningens begynnelse gjorde Gud dem til mann og kvinne. Derfor skal mannen forlate sin far og sin mor og holde seg til sin hustru, og de to skal være ett kjød. Så er de da ikke lenger to, men ett kjød. Derfor, det som Gud har sammenføyd, det skal ikke et menneske skille.»

Fariseerne ville friste Jesus med spørsmålet sitt. De ville forsøke å fange ham i en felle. Dagens forkynnere blir også satt på prøve. Noen vil at predikanten skal snakke svært forståelsesfullt om skilsmisse. Andre ønsker at predikanten skal bruke denne teksten som en pisk. Familielivet i dagens samfunn har kommet ut av kontroll, og forkynnerne må presse oss tilbake til bedre og enklere tider, da folk viste respekt for Guds lover, vil de mene.

For ikke å holde dere i spenning vil jeg si to ting:

Det finnes tilfeller der det er rett at ekteskap oppløses, fordi de allerede er gått i indre oppløsning. Ingen kan forlange at noen for eksempel skal leve i forhold preget av svik, vold, løgn, ansvarsløshet, rusmisbruk eller ondskap.

Dessuten vil jeg si: Ingen av oss har rett til å dømme. Ingen utenforstående har innsikt i det indre livet i et ekteskap. Gud alene har lov å dømme. Og Gud har i og med Jesus vist oss hvem han er. Jesus møtte fariseerne med strenge ord, men han var ikke tøff mot dem som følte de hadde mislykket i livet.

Legg nå først merke til den siste delen av teksten. Jesus viser til skapelsen, til begynnelsen. Alt det Gud skapte, er godt. Gud har skapt oss til mann og kvinne. Kjønnspolariteten er gitt av Skaperen. I grunnteksten er ikke brukt ordene for mann og kvinne, men for hannkjønn og hunnkjønn. Når vi er skapt i Guds bilde, er kjønnsforskjellen et sentralt element.

En populær bok har tittelen: *Menn er fra Mars, kvinner er fra Venus*. Poenget er å få fram at kvinner og menn er forskjellige på vidunderlige måter. De er naturligvis forskjellige rent fysisk, ja, i hver enkelt celle i kroppen. Men de er også forskjellige mentalt og følelsesmessig. Derfor blir det feil og forgjeves når myndigheter i dag setter inn store ressurser for å gjøre gutter og jenter, menn og kvinner mest mulig like hverandre.

Ei jente ble spurt om å si hva ordet *folk* betyr. Hun svarte: «Folk består av jenter og gutter og menn og kvinner. Jenter er greie. Gutter er ikke greie før de er blitt voksne og er blitt gift. Moren min er en kvinne, som er en voksen jente med barn. Faren min er så grei at jeg tror han må ha vært en jente da han var gutt.» Jaja.

Ved Guds nåde er storartede ekteskap mulig. Guds plan er vakker og tilfredsstillende. Ingen kan forbedre den. Guds plan er at én mann og én kvinne skal bli ett kjød, én kropp, til døden skiller dem. Dette er planen. Det handler om en paktsinngåelse. Ikke alle virkeliggjør dette ideelle arrangementet for hele livet, men for de aller fleste mennesker vil det alltid være et ideal.

Det er Gud som føyer sammen de to. De blir klistret sammen. Samme ord brukes om å holde seg til eller klebe seg til Herren, holde fast ved ham.

De skal være en ny celle i forhold til foreldrecellen. Ingen må komme mellom de to. Det var jo bare Adam og Eva til å begynne med. Likevel settes ekteskapet i relasjon til en annen familie, foreldrene.

Ekteskapet er på en måte *alle pakters mor*, som Dag Øivind Østereng skrev i en artikkel nylig. Allerede i andre kapittel i Bibelen leser vi om denne paktsinngåelsen. Og siste bok i GT, i andre kapittel hos profeten Malaki, leser vi at «hun er din ektefelle og din hustru som du har inngått pakt med». (Malaki 2,14)

Tilbake til spørsmålet fra fariseerne: «Har en mann lov til å skille seg fra sin kone?»

Bakgrunnen for spørsmålet var en debatt blant de skriftlærde. Det var gjeldende lov blant det folket Jesus hørte til, at en mann som fant noe «uanstendig» eller «usømmelig» hos sin kone, kunne skille seg fra henne. Da måtte han gi henne et dokument som sa at hun nå var fri til å gifte seg med en annen, hvis noen andre ville ha henne. Merk: Det handlet om mannens rett. Å forlange skilsmisse for kvinnen var praktisk talt umulig.

Hva lå så i begrepet usømmelig? På dette området var det en betydelig debatt. Rabbi Shammai sa at bare hor eller utroskap var grunnlag for skilsmisse. En annen skoleretning, fra Rabbi Hillel, mente det var nok at en hadde en uoverensstemmelse, at kona ikke var vakker, eller ikke flink nok på kjøkkenet. Hvis hun svidde grøten, eller drysset for mye salt i maten, eller at hun snakket respektløst om ham mens foreldrene hans hørte det, eller snakket til en fremmed mann på gaten, eller løsnet sitt oppbundne hår i det offentlige rom, kunne han skille seg fra henne. Rabbi Hillels liberale syn var naturligvis det mest populære på Jesu tid.

Det som mange ikke får med seg i denne teksten, er at Jesus i svaret sitt tar til orde for kvinnens rettigheter. Det var ikke fnugg av omsorg for kvinnene i spørsmålet fra fariseerne. Kvinnene er ikke bare ting, løsøre eller nyttegenstander, men mennesker skapt i Guds bilde, understreker Jesus.

Han gikk dermed imot en mannsdominans som gjør seg sterkt gjeldende i Midtøsten og i mange andre områder den dag i dag. I Guds øyne står kvinnene på like fot med mennene. Jesus hadde kvinner som disipler, noe som var ukjent blant andre rabbinere på hans tid. Og han tok til orde mot urettferdige og grusomme lover som gjorde kvinner til ofre for ektemannens innfall. Under Moseloven var ikke straffen for utroskap skilsmisse, men døden.

Fariseerne ville at Jesus skulle fokusere på lovlige grunner til skilsmisse. I stedet fokuserte Jesus på de bibelske og åndelige fundamentene et ekteskap skal bygges på. Ekteskapet er en god pakt, en ordning fra paradiset hage, der mann og kvinne står på like fot for Gud.

Ordene av Jesus sjokkerte fariseerne. På Jesu tid var det ingen som reiste tvil om at skilsmisse var greit. Spørsmålet dreide seg bare om lovlige grunner. Jesus gikk ikke inn på noen grunner overhodet.

Gud tar ekteskapet på alvor. Derfor står budet om ikke å bryte ekteskapet mellom budene om ikke å drepe og ikke lyve. Jesus var av og til ganske fri i forhold til skikk og bruk i samtiden. Men ekteskapet satte han høyt.

Betyr det at Jesus ikke vil ha noe å gjøre med fraskilte personer? Nei, på ingen måte. Tenk på kvinnen ved brønnen, som hadde hatt fem menn og levde med den sjetten. Eller kvinnen grepet på fersk gjerning i hor. Ingen var mer barmhjertig og medfølelse enn Jesus. Han visste alt om menneskelig svakhet og skrøpeligheit. Han møtte ingen som han ikke kunne tilgi eller ha fellesskap med. Likevel tok han ekteskapet på alvor, og det skal vi også. Ingen relasjon når dypere inn til sentrum av personligheten enn ekteskapet. Oppbruddet fra et ekteskap kan være mer ødeleggende enn døden. Og virkningene på barn er vel kjent og dokumentert.

For di hjertene er harde, tillot Moses skilsmisse, sier Jesus. Av og til må en finne det minste av flere onder. Derfor må vi godta skilsmisse i en del tilfeller. Vi kan ikke vente at to mennesker må leve sammen i en situasjon preget av smerte og lidelse – samme hva. Noen er utro, lyver og svikter. Noen misbruker barna sine. Noen er ikke modne nok til å vise ansvar. Bak skilsmisser ligger vonde erfaringer som utenforstående har liten innsikt i.

Jesus var ingen legalist, men handlet ut fra kjærlighet. Han spiste og drakk med syndere, reddet en horkvinne fra å bli steinet, og han tilga til og med de soldatene som korsfestet ham.

Skilsmisse kan bli et mareritt. Men ekteskap kan også være som et mareritt. Jesus visste at mennesker lider i skilsmisse. Menn lider, kvinner lider, barn lider. Det er neppe en tilfeldighet at Markus like etter den teksten vi har lest, forteller om at Jesus kalte små barn til seg og la armene omkring dem. Det er som om Jesus legger armene rundt hele menneskeheten og de vilkårene vi lever under.

Vi må også si noe om de enslige. Ingen steder i Skriften sies det at alle mennesker trenger å gifte seg. Jesus giftet seg aldri. Et håndskrift som nylig er funnet, og som sier at han giftet seg, har vist seg å være en bløff og en tom mediesensasjon. Jesus så likevel den store verdien i ekteskapet som et grunnlag for familien.

Overfor dem som er skilt, må vi si: Ingen mennesker har rett til å dømme deg. Den kristne holdningen er aldri å ønske skilsmisse velkommen, men vi vet at noen ekteskap kan ikke fortsette. Å forlenge et vondt forhold vil bare føre til elendighet. Mange i kristne fellesskap er skilt, og det var det siste de ønsket skulle skje. Derfor skal vi se realistisk på lidelser som ligger i brutte relasjoner, og samtidig bekjenne troen på Gud, som kan tilgi og reise opp det falne.

Fariseerne hadde satset livet på å kjenne forskjellen på rett og galt. For dem var spørsmålet: Er det og det tillatt? Forholdet til Gud avhenger av at vi er i stand til å svare på dette spørsmålet på en korrekt måte, tenkte de. Man kan ikke gjøre det rette uten å vite hva som er rett.

Jesus peker på at de ikke får tak i poenget. Spørsmålet om skilsmisse avslører et dypere problem. Det handler om frukter av våre harde hjerter.

Harde hjerter – hvor mange av oss er opptatt av at synden beskrives slik? Kanskje ikke så mange. Vi faller lett i samme fella som fariseerne når det gjelder forholdet til synd. Vi tror det bare handler om: Gjør det og det, gjør ikke det og det. Men nei, Jesus kaller det hardhet i hjertet. Hardhet er et særpreg ved hjertet til og med før vi har gjort noe galt. Et sykt tre bærer dårlig frukt. For å bære god frukt må treet og forholdene for det forandres. Syndige mennesker begår synd. Folk må forandres innenfra. Harde hjerter fører til et liv der skilsmisse blir nødvendig.

Hva er harde hjerter?

En stein er hard. Den lar seg ikke påvirke av ytre forhold. Vann gjør ikke inntrykk på den. Det harde hjertet vil alltid ha rett. Det insisterer på at jeg har rett og du tar feil. Det harde hjertet vet alt. Det er uvillig til eller ikke i stand til å innrømme svakhet eller feil for sin del. Det harde hjertet vil vite: Er det tillatt? Det harde hjertet vil alltid vinne, lykkes, være på toppen.

Det harde hjertet er ekteskapets fiende. Når en ektefelle alltid vil rettferdiggjøre seg selv, når en ektefelle aldri kan si

«unnskyld», når en ektefelle alltid må vinne, når en ektefelle alltid må ha rett, når hans eller hennes behov alltid er viktigst, når en ektefelle alltid må forsvare sine rettigheter, når en alltid har rett til å bli tilfredsstilt og eie lykke, da er et ekteskap dømt til å mislykkes. Skilsmisse er ikke det som ødelegger et ekteskap, men det blir en offentlig stadfesting av at ekteskapet har tatt slutt. Det åpenbarer hjertets hardhet, som har vært årsaken til et forhold som er ødelagt.

Det harde hjertet er uvillig til å bli mykt. Med andre ord: Det harde hjertet må forandre seg. Det er redd for å bli mykt, å bli sårbart og avhengig, å innrømme at det trenger å stole på andre enn seg selv.

Jesus går med enkle ord dyp inn i saken. Det er det harde hjertet som fører til mistillit i ekteskapet. Det er også det harde hjertet som fører til mistillit overfor Gud. Synd er ikke bare å behandle andre ille. Synden er å behandle Gud ille, og ikke vise tillit til ham. Gud ønsker at vi skal vise tillit til ham, stole på ham, regne med ham, sette vårt håp til ham mer enn til noe annet her i verden. Da blir det et mykt hjerte. Da får vi hjerter som tør å være avhengig og stole på andre.

Da Jesus talte imot skilsmisse, gikk han til angrep på nonchalante holdninger som menn hadde til ekteskapet. På den tiden og i den kulturen hadde ektemennene all makt. Hvis kona ikke fikk nok sønner, kunne mannen bare vende henne ryggen og si: «Jeg skiller meg fra deg» tre ganger. Da var han fri til å finne seg en mer tiltalende kone. Ekskona ble etterlatt alene, fullstendig ydmyket. Hennes eneste mulighet var å vende tilbake til hennes fars familie og håpe at han ville ta imot henne.

Dermed ville Jesus fremheve ektepakten. Poenget var ikke å oppdage noen smutthull i skilsmissebestemmelsene, nei, Jesus viste tilbake til skapelsen. Menn og kvinner ble skapt til partnere for hverandre, som gavner til hverandre. Sammen og forenet er de arvinger til skaperverkets goder. Jesus ville si: Dere menn, ta konene deres seriøst! Ville det hjelpe å si det? Kanskje – kanskje ikke.

Jesu ord vitner om en ny tid, der kvinnene får en ny status innfor Gud, og de måtte få nye posisjoner i familien og i samfunnet.

Spørsmålet er: Hva ønsker Gud for oss? Hva er Guds løfter for skaperverket? Ønsker Gud at alle skal bli gift? Nei, den ugifte apostelen Paulus sa at noen ugifte skal være i den stand de er. (1Kor 7,8-9) Da er det å være singel den gaven de har fått. Gud har samlet sitt folk rundt prekestolen, døpefonten og nattverdbordet, ikke rundt vigselalteret.

Gud ønsker at vi lever i fred som et fellesskap. Vi skal leve sammen som brødre, søstre, medarbeidere, ikke som fremmede. Det som ødelegger dette fellesskapet, er harde hjerter, en dødelig tilstand i sjelen, der medfølelsen fryser til, der omsorgen faller sammen, der kjærligheten blir steinhard. Slike harde hjerter gjør at single personer føler at de ikke er velkomne i en forsamling full av gifte par. Vi må være varme nok til å omfatte både dem som har vært single hele livet, og dem som er blitt single etter å ha lagt et forhold bak seg. Dere er velkomne som dere er.

Det fins en hjertets hardhet som gjør at skilte personer føler seg utestengt fra Guds løfter. Ingen gifter seg med den hensikt at de vil bli skilt. Relasjoner bryter sammen. Mennesker bryter sammen. Da må forsamlingen tilby omsorg og gjestfrihet. Kom og vær sammen med oss, spesielt hvis du føler noe er ødelagt i livet ditt! Vi vil fortelle deg om Kristus som binder sammen og holder oss sammen. Hvis du er skilt, skal du få høre klart: Du er velkommen her, akkurat som du er, og med det du har med deg. Vi har alle harde hjerter, som er en trussel mot alt fellesskap.

Vi lever i et samfunn som undergraver mulighetene for at vi blir kjent med hverandre på et dypere nivå. Kulturen vår dyrker overfladiskhet og selvtilfredsstillelse fremfor tålmodighet, barmhjertighet og trofast kjærlighet. Det er vanskelig å holde en langsiktig forpliktelse når masseunderholdningen fremmer øyeblikkelig

behovstilfredsstillelse og selvhjelp. Det er ikke lett å forplikte seg til en annen i et «først-meg-selv»-samfunn.

Derfor er Guds forsamling kalt til å støtte og styrke ekteskap, for ekteskap er den minste formen for fellesskap.

Ifølge Paulus utholder kjærligheten alt, den tror alt og tåler alt. Ja, kjærligheten lever lenger enn alt annet. Kjærlighet er løfter som er gitt og løfter som blir holdt. Det er problemer som dukker opp, og som løses. Det er mørke som gjennomleveres helt til lyset kommer. Kjærlighet er håp i handling. Det er tro i arbeidsklær. Det er følelser som blir substans. Romantikk som blir til ansvarlighet. Det er lojalitet til den vi er glad i. Det er beslutning om å være for dem alt vi kan være, og gjøre for dem alt vi kan gjøre ved Guds hjelp.

Kjærlighet er troskap i det lange løp. Det er å plukke opp bitene og starte på nytt. Det er å tilgi gårsdagens skuffelser og omfavne dagen i dag med nye forventninger. Det er å gå den første og den andre mil, ja ofte den tredje, fjerde og femte. Kjærlighet kan bygge på hva dere har vært gjennom sammen.

Ser du poenget? Også ekteskap begynt i himmelen trenger jordisk vedlikehold. Overalt og når ekteskap blir laget, blir de til ved avgjørelse og forpliktelse, ved nåden fra vår Herre og Frelser Jesus Kristus, som ikke bare er Herre i våre personlige liv, men herre over våre relasjoner, spesielt våre ekteskap. Han står der med sin åpne favn, rede til å tilgi alle oss som sliter med sine harde hjerter og ber om nåde.

OPL261